

A37785
g(c2)
0721

Олександр Осадчук

ІСТОРІЯ

села

НОВА СИНЯВКА

Подяка.....	3
Вступне слово, Ольга Пилипчук.....	4
Слово про добро, Олександр Осадчук.....	6
Село Нова Синявка в історії та легендах.....	14
Релігія в селі Нова Синявка.....	32
Родина священників з Нової Синявки.....	40
Церковний хор у селі Нова Синявка.....	40
Вони загинули, як мученики.....	42
Подорож Новою Синявкою, 2016 рік.....	42
Звідки ми родом.....	51
Набіги кримських татар на українські землі.....	65
Нова Синявка перед революцією 1917 року.....	74
Доля людини. З наймита – в керуючі панськими справами (Д. Д. Лялько).....	75
Продовження історії про родину Д. Д. Лялька.....	84
Революційні події 1917 року в с. Нова Синявка.....	87
Розповідає Іван Степанович Діхтяр.....	89
Колективізація.....	90
Розповідь про колективізацію в селі Нова Синявка.....	97
Голодомор (Історична правда).....	99
Спогади новосинявців, які пережили голодомор 1930-их.....	104
1936 – 1938. Розгул червоного диявола.....	107
Новосинявці, репресовані в 1937 – 38 роках.....	110
Спогади про репресованих.....	115
Село та долі людей у Другій Світовій війні.....	116
Воїни-односельці, які не повернулися з фронтів Другої Світової війни.....	128
Учасники Великої Вітчизняної війни, які залишилися живими.....	130
Доля фронтовика.....	131
Холокост єврейського народу.....	134
Доля єврейської дівчинки.....	135
Вигнання окупантів з Поділля та визволення Нової Синявки.....	146
Таланти Нової Синявки.....	147
Село Нова Синявка у післявоєнний період.....	149
Хліб.....	160
Бджільництво в селі Нова Синявка.....	174
Наука. Культура. Охорона здоров'я.....	175
Народні музики.....	177
Життя села.....	179
Трудова слава родини Щурів.....	185
Лікар, без якого важко жилося б.....	187
Новосинявські граніти.....	198

Рік 2016-ий.....	209
Історія новосинявської школи.....	218
Медицина у Новій Синявці.....	238
Історія Новосинявської сільської бібліотеки.....	242
Торгівля в селі Нова Синявка.....	243
А все-таки воно щось є!.....	244
Поштовий зв'язок у Новій Синявці.....	246
Люблю тебе, мій краю рідний, твої пісні, твоїх людей.....	247
Сільські прислів'я.....	248
Новосинявські повір'я.....	251
Одяг і взуття.....	259
Українська народна кухня в с. Нова Синявка (Страви та зберігання харчових продуктів).....	263
Лихослів'я («бабські» прокльони) в с. Нова Синявка.....	266
Весільна церемонія в селі Нова Синявка. Субота.....	267
Весільні пісні.....	274
Великодні пісні.....	279
Служба у війську.....	283
Хронологія перебування села Нова Синявка в імперіях, державках, воєводствах, губерніях, повітах, районах і тому подібне.....	287
Голови Новосинявської сільської ради.....	288
Секретарі Новосинявської сільської ради.....	289
Хронологія створення колгоспу та сільськогосподарського підприємства в селі Нова Синявка.....	289
Уродженці села, які досягли вершин у житті.....	290
Уродженці села Нова Синявка, учасники бойових дій за межами СРСР.....	292
Новосинявці, мешканці села, учасники бойових дій на сході України, 2014 – 2017 роки.....	293
Місцеві мікротопоніми (первісні народні назви) землі новосинявської.....	293
Добування вогню.....	295
Жорна.....	296
«Занадився журавель до бабиних конопель».....	296
Кузня.....	300
Артефакти, знайдені в 2017 році (текст про них вміщено на с. 320).....	301
Гужовий транспорт.....	306
Боротьба з педикульозом.....	310
<i>Від автора</i>	312
<i>Нащадкам (вірш)</i>	313
<i>Додаток</i>	315
<i>Використана література</i>	316
<i>Про автора</i>	317

В селі були булочники та ковбасники, вироби виготовлялися на продаж.

В центрі села, де в радянські часи знаходилася пожежна частина, до 1917 року була лавка-шкальня, де продавали горілку («казьонку») в різній тарі:

четвертна – 5 півлітрів,

півоко – 700 грамів,

сороковка – 300 грамів,

кручок – 150 грамів,

половинчик – 0,75 грамів.

За незаконне самогонваріння дуже суворо карали.

Першу кооперацію відкрили в 1912 – 13 роках. Вже в ті часи були пайщики. Організатором її був А. Костенко.

До революції 1917 року всієї землі в селі Нова Синявка налічувалося 2727 гектарів. Поміщикам належало 1802 га, церкві – 47 га, селянам – 877 га, в т.ч. куркулям – 326 га.

РЕЛІГІЯ В СЕЛІ НОВА СИНЯВКА

Волами їхали століття

Й верхи на конях в ті віки.

Росло й буяло скрізь суцвіття

Й цвіли лілями ставки.

В церквах дзвонили на Великдень

Бабки святили там і тут.

А далі Провідний був тиждень,

Коли до рідних люди йдуть.

Гуртом в неділю на могилки

Покласти пасочку святу

У вузличках, немов ті бджілки,

Несли і крашанку святу.

«Христос воскрес!», – вітались люди

Й раділи святу і теплу

І вірили, що щастя буде

Родині, людям і селу.

Просили в Бога всі погоди

І на городи й на поля:

Дай Боже, нива хай нам родить,
І хай багатшає земля.

Хай світле Боже Воскресіння
Подасть всім й кожному із нас
Життя багате, а не тління
І на сьогодні, й повсякчас.

І цокались повсюди люди:
«Христос воскрес!», – «Воістину, воскрес!».
І йшли у гості скрізь й повсюди,
Десь і співало вже котресь.

А там і літо, і жнива,
А там і осінь, і зима,
Й Різдво Господнє і кутя.
Бажань святих іде злиття.

На рік новий, на щастя й долю,
На мир, добробут і на волю.
І колядують, і шедрують,
Зерном родину засівають,
Багатства доброго бажають:

Сійся, родися, жито й пшениця
Та всяка пашниця,
З колоска – жмінька, з снопа – мірка.
Будьте здорові! З Новим роком!

І йшло роками так життя.
Була Синявка й були люди.
Добро та лихо йшло в буття.
Та вірили, що краще буде.

У документі, який до нас дійшов: *«Церкви і приходи Подільської губернії. – К.-П. – 1905 р.»* під редакцією Юхима Сіцинського, – розповідається:

Село було поділене на дві частини, тому що в селі господарювали два поміщики, і за релігійними канонами. В селі знаходилося три церкви, (станом на 1930-і роки) і два кладовища. В XIX столітті Хрестовоздвиженський приход займав східну частину села і, за переказами, був лише одним у селі приходом. Крім римо-католиків і євреїв, у ньому було православних 600 чоловіків і 669 жінок, православних селян-«малоросів», які займалися переважно землеробством, деякі

ткацтвом. Зарічна частина приходу була взята на облік тільки в 1836 році. З розповідей старожилів, на місці теперішньої церкви була маленька дерев'яна з солом'яним дахом, розібрана по старості. Коли вона була побудована, свідчень нема.

*Це хвойне дерево пам'ятає
Хресто-Воздвиженський храм,
який був тут розташований*

подарував 1829 року ієромонах Інокентій. На приходському кладовищі, який відведений вже давно і знаходиться у 250 сажнях від церкви, 1836 року побудована на кошти священика Гордія Тягельського, кам'яна церква в честь святої Трійці з одноярусним тканинним іконостасом, дуже бідна, під притвором її та біля дзвіниці була збудована усипальниця для священнослужителів приходу.

Хресто-Воздвиженській церкві належить дерев'яний будинок, який складається з двох квартир, збудував її на церковній землі той же священик Тягельський. Цей будинок здають в оренду, а кошти поступають у касу церковно-приходської оніки.

Священиками у приході були Олексій Вітушинський (1796 – 1802 рр.), який приєднався з унії; Гордій Тягельський (1802 – 1841 рр.) з дворян Київської губернії, який був протоієреєм і благочинним, і потратив багато своїх коштів на оздоблення церков.

Нинішній трибанний храм, побудований на кошти прихожан у 1760 році і посвячений на честь «Воздвиження Животворного Хреста Господнього», спершу був продовгуватим, дзвіниця стояла окремо. 1831 року за сприяння і на кошти приходського священика Гордія Тягельського церква була з західної сторони добудована «кам'яним притвором» з дзвіницею зверху. На другому поверсі знаходилась маленька тепла церква з одноярусним іконостасом, освячена в честь святого Миколи Чудотворця.

У Хресто-Воздвиженському храмі іконостас із різьбленням, п'ятиярусний позолочений; на престолі знаходиться кипарисний хрест із часткою деревини Життедайного Хреста Господнього, який

Церковно-приходську школу відкрив священник Йосип Яцинський 1864 року. Знаходиться з 1896 року у своїй будівлі. Церква від дороги була обнесена кам'яним муром. До нас дійшли прізвища церковнослужителів села Нова Синявка, станом на 1920 – 30 роки: священники Дмитрієвський, Тихін Микитович Дацков, Козак, Табачук, псаломник Семен Миколайович Куліш.

Приход церкви Різдва Святої Богородиці знаходився в західній частині села, можливо, кутки Павлівка, Горбок, Мазурівка й інші) та в селі Юзифівка. Приходська церква розташована близько до того місця, де колись було містечко, а тому називається в народі «міською церквою». Вона відрізняється від церкви Воздвиження Хреста Господнього, яку називають «Слободянською». З унії вона перетворена у православну десь близько 1795 – 96 року. Прихожани всі «малороси»-селяни, які займалися землеробством, а деякі – ткацтвом. За легендою, на місці цієї церкви була маленька дерев'яна церква, не відомо, коли побудована. Своє існування завершила через побудову нової. Нинішня церква Різдва Святої Богородиці – дерев'яна трибанна, збудована 1782 року на кошти прихожан. Дзвіниця окремо від церкви, іконостас п'ятиярусний, частково посріблений, а частково позолочений. (Церква була розташована на південний схід від маєтку пана Рудзкого, за конторою колгоспу та пилорамою, на пагорбі. Кладовище біля неї було ближче до річки Іква). Церква стала окремою тільки з 1836 року, а до тієї пори вона була приписана до церкви Воздвиження Хреста. У приписному селі Юзифовка є цвинтарна дерев'яна церква в честь святого апостола Івана Богослова, побудована на кошти прихожан 1877 року. В Новій Синявці церковно-приходська школа біля цієї церкви, відкрита 1864 року, існувала до 1884 року, відтоді і до 1887 року була з'єднана зі школою церкви Воздвиження Хреста – приходу, потім знову відокремилась, а з 1893 року і в цей час знову воз'єднана з тією школою.

З 1875 р. по 1917 р. Нова Синявка належала поміщикам Ксаверію Владиславовичу Борейку та Йосипові Феофановичу Рудзкому.

1936 року всі три церкви були зруйновані. За розповідями моїх діда і баби, церковні книжки кидали в річку і вони пливли за водою в них біля хати. Погроми робили сільські активісти, один з них був Микола Дмитрієвський, син священника.

Починаючи з 1936 року по 1941 рік, у селі церкви не було. А після захоплення німецькими загарбниками села в його західній частині, там, де в радянські часи знаходилася лікарня, а нині – будинок-

інтернат для престарілих та інвалідів, була створена церква. Священиком у ній служив Козак, прадід Р. С. Підгурської. Оселя священика збереглося до наших днів на Довгій вулиці. На початку ХХ століття (1914 р.) на місці церкви, можливо, була єврейська синагога, також там жив поміщицький писар, стверджує мешканка села Анісія Ратушняк. Невідомо, коли біля неї була прибудована лавка (корчма), де торгував єврей Салимон Койхман (1936 – 37 роки). Його донька Роза Салимонівна була вчителькою у місцевій школі. В радянські часи, до війни та після неї, там знаходився клуб колгоспу «Більшовик». Завідувачем клубу працював Кіндрат Степанович Мороз. Церква існувала, можливо, до 1950 року. В той час у селі було багато молоді, яка біля церкви створювала гуляння, ігрища, особливо на Великодні свята. Олені Михайлівні Осадчук запам'яталися деякі слова з пісень, які тоді співала молодь: «Люба тещо, віддай за мене якусь дочку. Бери цю. Не хочу цю. А за другу я подзенкую». Про ті події розповіли і Г. Блажко та М. Крупка.

До 2010 року в селі церкви не було. Лише через багато років, 1 квітня 1994 року, освятили хрест на побудову нової церкви. А 23 жовтня 2010 року, на свято Собору Волинських Святих, в селі було освячено Свято-Троїцьку церкву, яка має дві бані та п'ятиярусний, різьблений з деревини, іконостас. Першим священиком у ній став служити настоятель Михайло Самуляк.

У собор Волинських Святих входять Іов і Амфілохій Почаївські.

На відкриття церкви ігумен Рафаїл Степанюк подарував частинки мошей цих святих, які зберігаються в їхніх образах при храмі.

Церква підпорядкована Московському патріархатові.

Освячення хреста на побудову нової церкви

Освячення води на Йордань

Свято-Троїцька церква

Иконостас Свято-Троїцької церкви

*Настоятель Свято-Троїцької церкви
протоіерей Михайло Самуляк*

*Двері до храму.
Майстер – О. Г. Осадчук*

*Перше поховання
на «Більшовицькому» кладовищі*

Священик Михайло Самуляк і прихожани

РОДИНА СВЯЩЕНИКІВ ІЗ НОВОЇ СИНЯВКИ

Подружжю Іванові та Ганні Степанюк Господь послав семеро дітей. У голодні 1932–33 роки всі вони померли. Можливо, смерть дітей призвела до того, що подружжя стало вірити в Бога і привчати до віри своїх дітей, які народилися пізніше. А згодом народилися в той важкий передвоєнний і післявоєнний час ще п'ятеро: донька і четверо синів. Із самого дитинства батьки, йдучи до церкви, брали з собою дітей. Чи це було літо, чи зима, вони постійно молились у церкві.

На той час у Новій Синявці церкви не було, тож доводилось ходити в село Новокосянтинів, у Заставці, до міста Хмільник. Важкі в ті часи були дороги: туди пішки і назад. Але віра в Бога допомагала їм долати всі труднощі.

Діти повиростали і стали душею й серцем служити Господеві. Закінчили духовні навчальні заклади.

Станом на 2016 рік син Петро, 1939 р. н., служить при монастирі в місті Рівне.

Син Олександр закінчив Московську духовну семінарію і став священником у 1976 році. Понад тридцять років служив у різних приходах Летичівського району: с. Западинці, с. Марківці, с. Гречинці. Нині – покійний.

Син Василь, 1944 р. н., теж закінчив Московську духовну семінарію, служить священником у Київській області.

Син Володимир, 1947 р. н., теж закінчив Московську духовну семінарію, служить теж у Київській області.

Син Олександра Степанюка Іван-Рафаїл, 1974 р. н., теж став священником. Він закінчив Київську духовну семінарію та академію. Служить у с. Гречинці.

Син Василя Олександр, 1970 р. н., служить священником у місті Бровари Київської області. Закінчив Київську духовну семінарію. Другий син Василя, Олексій, 1971 р. н., теж закінчив Київську духовну семінарію і служить у с. Калинівка Київської області.

Донька Івана та Ганни Степанюків, Марія, 1937 р. н., жила на хуторі Гора Бориспільського району Київської області. Нині – покійна.

ЦЕРКОВНИЙ ХОР У СЕЛІ НОВА СИНЯВКА

За церковними канонами, здавна заведено оспівувати та прославляти Ісуса Христа і Святу трійцю: Отця, Сина і Святого Духа.